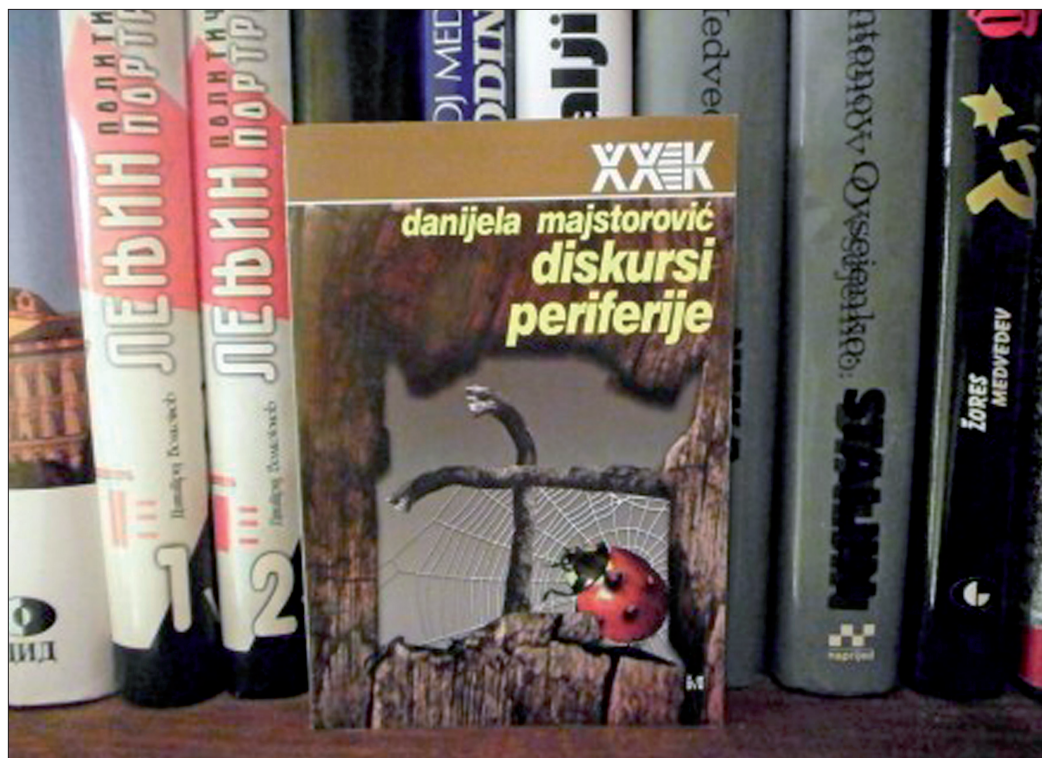

Piše: **Danijela Majstorović**

Na priču o medijima logično se nastavlja priča o estradi. Najdominantniji, najprisutniji, pa i najjači model žene u BiH danas je model estradne ličnosti koja je po pravilu obnažena, sa vještačkim usnama i grudima, ona je nerijetko Drugi, čak i među samim ženama, ona je prisutna na sceni bilo da je mrze ili obožavaju. Estradna ličnost je kiborg, spoj prirodnog i implantata, ona u sebi sadrži elemente nostalgije i sladjunjavosti, na tijelo svedenu ženskost i iako su tekstovi njenih pjesama u maniru "ja te volim, ti me gaziš/varaš", primjećuje se i značajna hibridizacija ovog žanra jer se pojavljuju i tekstovi u kojima žena govori "ne" (Misliš da su sve žene tvoje igračkice na navijanje, mislim da si stvarno zaslužio jedno malo odbijanje, mali pali) (Žena je žena, uvek sme da kaže ne, žena sme, žena sme, a muškarac ne, glava da je boli i da laže sve, ženu sme da boli, a muškarca ne), ali i otvoren mazohizam i poziv da bude kažnjena (Izbaci me k'o da sam đubre ispred vrata, izbaci me kroz prozor, pravo s petog sprata, potraži nešto još mlađe, jer čemu vode nas svađe, pogodi pikslom u glavu, bar jednom budi u pravu).

Posao snova

Dok je do rata manje ljudi slušalo narodnu ili novokomponovanu, odnosno turbo-folk muziku i na sceni, osim Lepe Brene, bile žene poput Anje Rupel, Margite Stefanović, Josipe Lisac, Biseri Veletanlić ili Mire Mijatović, u 21. vijeku ne-narodnjačkih uzora na estradi gotovo da i nema i prevladava turbo-folk ili lagani dalmatinski ili grčki pop sa popratnom estetikom vitkih kvarcanih žena sa silikonskim grudima. Životni stil žena sa estrade danas, o kojem sam saznala dosta nakon etnografskog dokumentarnog filma *Posao snova*, predstavlja kupovinu skupe garderobe, estetske hirururgije, kokain i L-karnitin, noćni život po klubovima do u sitne sate, život u iznajmljenom stanu ili kod roditelja, dok je malo onih estradnih zvijezda koje su sebi mogle priuštiti stan ili kakav drugi krov

Diskursi periferije (II)

ESTRADA POPRIŠTE SUKOBLJENIH IDENTITETA

nad glavom. One su mahom iz siromašnijih porodica i imaju srednju stručnu spremu, međutim, u današnjem društvu mogu raditi kao konobarice, u kladionici ili u prodavnici. Estrada i televizija im se čine upravo kao "posao snova", koji će im obezbijediti slavu i novac i iako se naizgled čini da je odluka za odlazak u narodnjačke vode lak i brz put do uspjeha, koliko god da je taj uspjeh kratkoročan, ne treba zemariti činjenicu da ni muškarci, a naročito žene u oligarhijskoj, siromašnoj, korumpiranoj i poprilično patrijarhalnoj BiH ne-

Iako je kontekst tranzicijski i trećesvjetski, i nije neumjesno upitati: Mogu li potlačene govoriti? A govoriti moramo, naročito sad kad su fatalizam, kao odbrambeni mehanizam u teška vremena, i, kako kaže Marina Blagojević, "žensko žrtvovanje" ponajviše uzroci nedovoljnog angažmana žena. Da li ćemo i ovaj put "do narednog zaborava" ili ne, zavisi u dobroj mjeri od nas samih, odnosno od toga koliko i kako "lično" može postati "političko"

O autorici

Danijela Majstorović profesorica je anglističke lingvistike i kulturoloških studija na Univerzitetu u Banjoj Luci, te gostujuća profesorica na brojnim domaćim i stranim univerzitetima. Autorica je i koautorica tri monografije: *Diskurs, moć i međunarodna zajednica*, *Youth National and Ethnic Identity in Bosnia and Herzegovina*, *Diskursi periferije*. Producirala je i režirala dva dokumentarna filma: *Kontrapunkt za nju i Posao snova*.

maju puno izbora kad je u pitanju raspodjela bitnijih društvenih resursa.

U ovakvom se kontekstu estrada nameće kao idealan posao, koji je čak "pogodniji" za žene jer one shvataju da se tijelo može koristiti kao mamac u patrijarhalnoj balkanskoj kulturi i one žele to tijelo dobro naplatiti (Romana Panić u filmu kaže da "na našim prostorima nijedna pjevačica nije mogla uspjeti bez tijela", a Selma Bajrami pjeva "kakvo tijelo Selma ima"). Proliferacija estradnih, virtuelnih zvijezda koje ne moraju ni znati pjevati predstavlja "ponudu" kao odgovor na "potražnju" za ovakvom vrstom kombinovane zabave i biznisa. Iako postoje i muškarci koji su igrali na kartu seks-simbola poput Zdravka Čolića na primjer, puno je više "estradnih umjetnica", žena koje koriste tijelo kao prečicu do uspjeha i novca, odnosno jedine moći koju žene ovakvog socijalnog profila mogu imati jer one ne žele da budu domaćice, nisu obrazovane da bi prihvatile neke sofisticiranije poslove koji im se, uzgred, i ne nude i vide estradu kao spoj glamura i slave u kojem je samostvarenje jedino moguće.

U promišljanju zašto estrada, treba imati u vidu činjenicu da su žene diskriminirane kada je riječ o raspodjeli svjetskih ekonomskih dobara, ali i kad je u pitanju neplaćeni domaći rad. Podaci Hum-

Sistemska inhibicija koju žene treba da savladaju "na svom uspinjanju na ljestvici društvene hijerarhije" ispoljava se u pet područja: 1. oblasti rada, 2. socijalizacije i obrazovanja, 3. u profesiji, 4. stvaralaštvu i 5. u porodici

phrey Instituta za javne poslove govore da žene, iako predstavljaju 50 odsto svjetskog stanovništva, obavljaju dvije trećine radnih sati, primaju jednu desetinu svjetskih prihoda i posjeduju manje od jedan odsto svjetskog bogatstva (Wolf, 1991). Na balkanskoj estradi, novac koji pjevačica zaradi obično troši na održavanje određenog stila života (lüksuzni butici i restorani), međutim, tu je i nemala svota koja iznosi između 10.000 i 50.000 eura koju one trebaju skupiti ukoliko žele novi album, nove pjesme i eventualno koji video-spot kako bi bile viđene/slušane i imale publiku. Budući da se

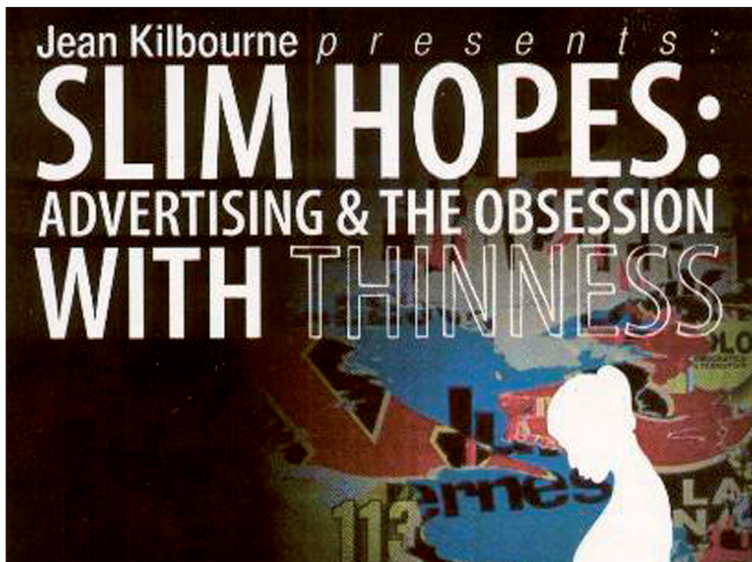
tržište smanjilo, gotovo je nemoguće napuniti neku sportsku dvoranu, osim ako ne nastupa velika zvijezda, te tako pjevačice turbo-folk muzike nastupaju po klubovima za manju publiku, po televizijama, festivalima i slično.

Estradni stil života se takođe može gledati na dva načina: možemo ga kritikovati u smislu da svodi ženu na objekat "muškarčevog pogleda", međutim, ne treba zanemariti ni njen subverzivni potencijal koji estrada predstavlja za žene. U filmu to objašnjava upravo Lepa Brena koja je od folka i mini suknje stvorila ikonografiju, ali i imperiju te danas vlasnica Grand produkcije, oda-

Dok je do rata manje ljudi slušalo narodnu ili novokomponovanu, odnosno turbo-folk muziku i na sceni, osim Lepe Brene, bile žene poput Anje Rupel, Margite Stefanović, Josipe Lisac, Bisere Veletanlić ili Mire Mijatović, u 21. vijeku ne-narodnjačkih uzora na estradi gotovo da i nema

kle izlaze nove zvijezde i zvjezdice, kada kaže "ovo je šou, ali i biznis, žena je prestala da se plaši da li će se degradirati ili se neće degradirati dok god ona zarađuje novac", a upravo je ta ekonomska moć veoma važan faktor na putu ženske emancipacije. Do moći se dolazi pregovaranjem, ona nikad ne dolazi bez žrtvi i često su žene koje su na vrhu tu jer igraju po muškim pravilima igre, međutim, ne treba zanemariti lekcije Zapadne Evrope i Amerike, gdje su žene vjerovatno najmoćnije na planeti upravo zbog dugotrajnije feminističke tradicije, opšteg nivoa razvijenosti te političke i građanske tradicije.

Zanimljivo je i posebno primjenjivo utvrđivanje postojanja sistematske inhibicije koja uslovljava "kvantitativno smanjivanje i kvalitativno degradiranje aktivnosti žena i njihovog cjelokupnog društvenog položaja" (Blagojević u Blagojević, ur., 2002: 484). Ta sistemska inhibicija, koju žene treba da savladaju "na svom uspinjanju na ljestvici društvene hijerarhije, ispoljava se u pet područja: 1. oblasti rada, 2. socijalizacije i obrazovanja, 3. u profesiji, 4. stvaralaštvu i 5. u porodici, i da bi je žene savladale, mora da imaju puno više preduslova, subjektivnih poput sposobnosti, upornosti ili objektivnih poput porodičnog porijekla, urbanog porijekla, klase" (ibid. 484). Blagojević u istom članku kaže da je propustljivost sistema na višim nivoima društvene hijerarhije za žene krajnje ograničena i ovo stanovište ide u prilog tezi ka feminizaciji estradne profesije, budući da je propustljivost za žene u drugim pozicijama veoma mala.

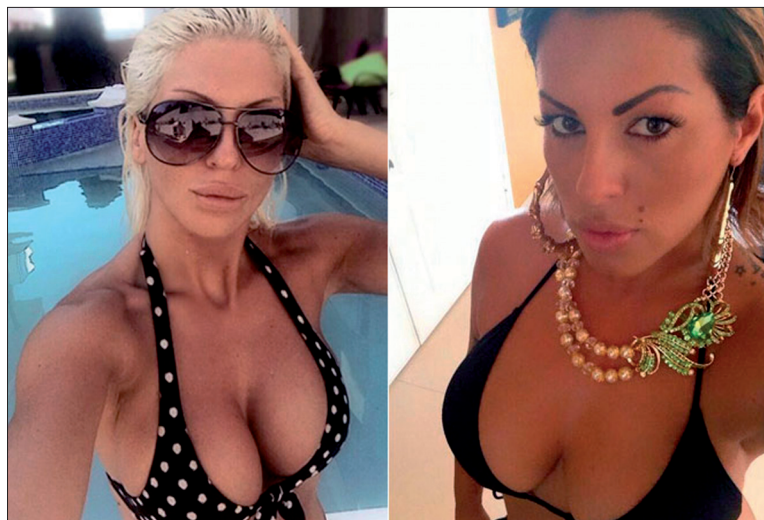
Umjesto zaključka: Anina priča

U prilogu se nalazi odlomak iz eseja jedne studentkinje (u svrhe ovog članka nazvala sam je Ana) o temi mita o ženskoj ljepoti za kurs Angloamerička kultura u kojem se Ana poziva na poruke iz dokumentarnog filma Jean Kilbourne *Slim hopes*. Tekst je dat u engleskom originalu (od studentica i studenata se tražilo da pišu rad na engleskom jeziku, budući da studiraju engleski na Filozofskom fakultetu u Banjaluci) i srpskom prevodu.

We have to make people,

women, but mostly children that (sic) all those images on TV screens are fake, there are no perfect beauties with perfect bodies, full-lips, long legs. As we heard (sic) in the movie Slim Hopes, "Beautiful women come in all shapes and sizes". Those pretties are mostly computer creation. Do we want to be sick, thin and «awfully» attractive? Men like all types of girls, even though they don't want to show it...

Moramo učiniti da ljudi, žene, ali najviše djeca (sic) (shvate) da su sve slike na TV ekranu lažne, da nema savršenih ljepotica

sa savršenim tijelima, punim usnama, dugim nogama. Kao što smo čuli (sic) u filmu "Mršave nade", "lijepo žene dolaze u svim oblicima i veličinama". One ljepotice su većinom stvorili kompjuteri. Želimo li biti bolesne, mršave i "užasno" privlačne? Muškarcima se sviđaju svi tipovi žena iako to ne žele pokazati...

Iako je studentkinja "osviještena", što se vidi iz njenog deontičkog direktiva "moramo" koji poziva na aktivnost, kao i odabira negacije za poništavanje mita o savršenim ljepoticama i svemu što one nose te pozivanju na autoritet autorice dokumentar-

Najdominantniji, najprisutniji, pa i najjači model žene u BiH danas je model estradne ličnosti koja je, po pravilu, obnažena, sa vještačkim usnama i grudima, ona je nerijetko Drugi, čak i među samim ženama, ona je prisutna na sceni bilo da je mrze ili obožavaju. Estradna ličnost je kiborg, spoj prirodnog i implantata, ona u sebi sadrži elemente nostalgije i sladunjavosti, na tijelo svedenu ženskost

nog filma *Mršave nade* koji kritički promišlja mit o mršavosti kao načinu kontrole žena, interesantan je kontekst, tačnije, diskurzivni nastavak ovog paragrafa koji ukazuje na žensku uslovljenost "muškim pogledom" (rečenica "muškarcima se sviđaju svi tipovi žena"). Problem s ovim paragrafom nije u tome ko se "sviđa muškarcima", već uslovljenost razmišljanja u tom pravcu da se žena mora ili treba sviđjeti, da je to ono što je dato kao zdravorazumsko, a samim tim i ideološko u jednom eseju koji, iako se poziva na izvore, ipak odražava lični stav autorice tog teksta. Ana ne može biti izvan konteksta i ako je društveni kontekst takav kakav jeste, teško je iz njega izaći.

Da bi se povećalo učešće žena u javnoj sferi i razvili uzori za mlade naraštaje koje na tim istim medijima mogu da se identifikuju sa nekom ženom koja nije iz svijeta estrade ili koja nužno ne smatra da treba da se dopadne muškarcu, žene moraju osvijestiti svoj položaj i doći na nivo političkih građanki, gdje će se boriti za svoja prava jer se za ta prava niko neće boriti osim nas sa-

Iako postoje i muškarci koji su igrali na kartu seks-simbola, poput Zdravka Čolića na primjer, puno je više "estradnih umjetnica", žena koje koriste tijelo kao prečicu do uspjeha i novca, odnosno jedine moći koju žene ovakvog socijalnog profila mogu imati

mih. Na taj način možemo uticati i mijenjati kontekst koji će, zauzvrat, odražavati barem segmente te promjene. Stoga feminizam, ako organizovani način borbe protiv seksizma i borbe za ravnopravnost i ukidanje diskriminacije na osnovu spola/roda nije mizandrijski i ne treba biti bauk, naprotiv, feministička teorija i praksa se zalažu za jednakost i borbu protiv svih oblika spolne i rodne diskriminacije i kao što to kaže bell hooks u knjizi *Feminizam je za sve*.

"Ženski pokreti su... tonuli u zaborav nakon pobjeda. Njihov

ve kratkotrajne trijumfe smjenjivale su dugotrajne tišine. Svaka je generacija žena koje se nisu mirile sa 'svojom prirodom', sve do naših dana, iznova proživljavala i ponovo otkrivala borbe svog spola," kaže Lydia Sklevicky (1996:74). Koliko je današnji ženski pokret, kako god da ga nazovemo, potreban ženama u BiH na kontinuuu emancipacije i patrijarhata gdje smo još gubitnice u pravnoj, ekonomskoj i političkoj sferi, dobro znamo. Iako je kontekst tranzicijski i trećesvjetski, i nije neumjesno upitati: "Mogu li potlačene govoriti"? A govoriti moramo, naročito sad kad su fatalizam, kao odbrambeni mehanizam u teška vremena, i, kako kaže Marina Blagojević, "žensko žrtvovanje" ponajviše uzroci nedovoljnog angažmana žena. Da li ćemo i ovaj put "do narednog zaborava" ili ne, zavisi u dobroj mjeri od nas samih, odnosno od toga koliko i kako "lično" može postati "političko".

(Nastavit će se; Knjiga Diskursi periferije Danijele Majstorović, iz koje Dani feljtoniziraju nekoliko eseja, objavljena je u biblioteci XX vek iz Beograda)

SUPER SNIŽENJE CIJENA PRETPLATE NA DIGITALNO IZDANJE

-30%

više informacija na www.bhdani.ba